

Інна Гуменюк
канд. філол. наук, доцент,
Гамбурзький університет
Гамбург, Федеративна Республіка Німеччина

АЛГОРИТМ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ РИТМУ МОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ БІЛІНГВІВ

Просодія мовлення неносіїв мови є важливою складовою міжнародної комунікації, оскільки саме вона впливає на ефективність спілкування представників різних культур і націй. Дані досліджень просодичного оформлення мовлення білінгвів вказують на важливість коректного інтонування висловлень, від чого залежить певною мірою правильна передача й сприйняття інформації [3, с. 205–212; 5, с. 4]. Необхідність комплексного підходу до вивчення мовленнєвої поведінки українців під час реалізації англійського мовлення не викликає сумніву. Проте не всі підсистеми інтонації інтерферованого мовлення отримали достатнє висвітлення в працях лінгвістів. Отже, метою даної фонетичної розвідки є встановлення особливостей ритмічної структури англійського мовлення українців-білінгвів.

Задля досягнення мети було розроблено програму й методику експериментально-фонетичного дослідження характеру та закономірностей функціонування ритму в англійському мовленні українських білінгвів. Етапи експерименту визначено відповідно до програми й методики експериментально-фонетичних досліджень [2; 4, с. 213–220; 6, с. 13–18; 7, с. 103–110]. Програмою передбачено підбір експериментального матеріалу та дикторів, транскрибування, електроакустичний аналіз, лінгвістична інтерпретація й статистична обробка отриманих результатів.

Врахування абсолютних і відносних значень під час дослідження просодичних характеристик ритму англійського мовлення українців сприятиме усуненню впливу індивідуальних просодичних відмінностей в англійському мовленні українських білінгвів на результати експерименту (у межах частотних, динамічних, темпоральних показників).

Під час відбору експериментального матеріалу для подальшого озвучення дикторами враховувалися можливі відмінності в ритмі англійського спонтанного та підготовленого мовлення українців. Задля забезпечення коректності проведення експерименту було обрано тексти (поліцейський звіт) для читання й питання для діалогу (допит у поліції) з опорою на слайди презентації українською та англійською мовами. Кожному диктору пропонувалося прочитати тексти вголос, а потім відповісти на питання, спираючись на інформацію, подану на слайдах. Сформований таким чином експериментальний матеріал склав 140 реалізацій текстів та діалогів обома мовами.

Для формування задовільного обсягу експериментально досліджуваних реалізацій текстів та діалогів добір дикторів здійснювався в два етапи. На першому етапі аналізувалися відповідні матеріали з британських фоноресурсів, озвучені носіями мови. На другому етапі до них додавалися записи, озвучені українцями-білінгвами, під час відбору яких ми послуговувалися загальноприйнятими в експериментально-фонетичних дослідженнях віковими й освітніми критеріями [1, с. 5; 6, с. 13–18]. Сформована на цих підставах група дикторів складалася з 25 осіб віком 23–48 років, які є носіями літературної норми української вимови, володіють англійською мовою на рівні не нижче B2 і мають університетську освіту.

Запис експериментального матеріалу здійснювався у звуковій лабораторії Гамбурзького університету. Хід процедури запису було зафіксовано у протоколі. Під час запису кожна реалізація тексту або діалогу начитувалася дикторами жіночої та чоловічої статі. Запису передувала бесіда з дикторами для створення відповідного мікроклімату спілкування й роз'яснення умов експерименту. Експериментальні тексти та питання для запису надавалися дикторам в однаковій послідовності.

Мовний матеріал записувався на електронний носій (карту пам'яті). Сформована вибірка була використана для транскрибування й акустичної обробки на персональному комп'ютері ELITGROUPN2U400-A із застосуванням спеціальних програм *Cool Edit Pro*, *Praat*, *SFS/WASP*, *SpectraLAB*, *WaveLab*.

Весь корпус експериментального матеріалу підлягав транскрибуванню. У ході акустичного аналізу озвучені тексти й діалоги поділялися на сегменти, у межах яких вимірювалися та реєструвалися за допомогою наведених вище комп'ютерних програм такі акустичні параметри: частота основного тону (далі ЧОТ), інтенсивність і тривалість. Вимірювання, реєстрація, обробка даних спектрограм та їхня лінгвістична інтерпретація виконувалися згідно з методичними рекомендаціями щодо користування вказаними вище спеціальними програмами з обробки звуку, а також відомими [1, с. 5; 2; 6, с. 13–18] в експериментальній фонетиці традиційними методиками.

Отримані за результатами акустичного аналізу просодичні параметри озвучених текстів та діалогів підлягали нормуванню, завдяки якому їхні абсолютні значення переводилися у відносні, що мають малий ступінь варіативності й усувають індивідуальні відмінності дикторів у таких характеристиках, як ЧОТ, темп та інтенсивність вимовляння.

Наступними кроками для досягнення мети започаткованого дослідження є лінгвістична інтерпретація та статистична обробка даних інструментального аналізу текстів та діалогів, актуалізованих українською та англійською мовами.

Дотримання послідовності всіх зазначених вище етапів розпочатого дослідження дозволить отримати коректні результати з подальшою їхньою інтерпретацією й статистичним підтвердженням отриманих даних.

ЛІТЕРАТУРА

1. Девіцька А. І. Просодичні характеристики англійського мовлення словаків (експериментально-фонетичне дослідження): автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2018. 19 с.
2. Валігура О. Р. Фонетична інтерференція в англійському мовленні українських білінгвів : монографія. Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. 288 с.
3. Калита А. А., Валігура О. Р. Синергетическая концепция порождения интерферирующей речи билингвов. *Языки и этнокультуры Европы*. Глазов, 2010. С. 205–212.
4. Калита А. А., Тараненко Л. І. Метод комплексної енергетичної оцінки процесу просодичного оформлення мовлення. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Кіровоград, 2011. Вип. 96 (2). С. 213–220.

5. Шнуровська Л. В. Соціокультурні особливості інтерференції в усному англійському дискурсі (експериментально-фонетичне дослідження): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Київ, 2010. 23 с.
6. A Forensic Phonetic Study of ‘Dynamic’ Sources of Variability in Speech: The DyViS Project / Francis N. et al : proceedings of the 11th Australasian intern. conf. on speech science and technology, Auckland, 6–8 Dec. 2006. P. 13–18.
7. Fuchs R. Speech Rhythm in Varieties of English. Evidence from Educated Indian English and British English. Singapore, Heidelberg, New York, Dordrecht, London : Springer, 2016. 226 p.

Тетяна Давидова

канд. філол. наук, ст. викладач

Файна Ушкалова

здобувач другого(магістерського) рівня вищої освіти

Сумський державний педагогічний

університет імені А. С. Макаренка

м. Суми, Україна

ВЕРБАЛІЗОВАНИЙ КОНЦЕПТ *INDIVIDUALITY* У РОМАНІ МЕЙ МАСК “A WOMAN MAKES A PLAN”

Дослідження концептів у сучасній лінгвістиці стало одним із центральних напрямів сучасної гуманітарної науки (С. А. Жаботинська [1], Johnson M., Lakoff G. [2] та ін.), адже саме концепти вербалізують духовне надбання нації, є певними конденсатами етнокультурного досвіду суспільства, а також утримують лінгвокультурологічний шлейф епохи. Загальнонауковий антропоцентричний підхід до вивчення мовних фактів зумовив вибір концепту *INDIVIDUALITY* об'єктом нашого дослідження.

Автобіографічна розповідь Мей Маск “A Woman Makes a Plan” [3] про успіхи й невдачі, про злети й падіння, про становлення особистості й індивідуальність жінки привертає увагу будь-якого читача, втім здебільшого спрямована, на нашу думку, на жіночу читацьку аудиторію. Під особливим кутом зору на цей твір, мабуть, дивляться філологи, вбачаючи в ньому простір для розгортання концептів.